

МОДЕЛ НА ПРИЕМНАТА ГРИЖА ВЪВ ВЕЛИКОБРИТАНИЯ

Светослава Й. Хайнова

FOSTER CARE MODEL IN THE UNITED KINGDOM

Svetoslava Y. Haynova

ABSTRACT: The history of the alternative care system in the United Kingdom dates back to the adoption of the Post-World War II Poor Act, which gives the Board of Trustees the right to separate children from poor families and care for them in boarding schools instead of helping families in need. Children and their families should be provided with services that value diversity and promote equality; Placement in a foster family should be based on an assessment of the children's needs, which means careful selection of foster parents over the children. A key standard is that "children in foster care are protected from all forms of abuse, neglect, exploitation and deprivation. In addition, information about foster families should be carefully recorded and made available to children. Adequate health care is needed to promote physical, emotional and social development. Children and young people need to be adequately prepared for their lives as adults.

KEY WORDS: child protection, foster care, safe, short-term, children, families, orphanages, factors, risk

Политиките за закрила на децата във Великобритания по-скоро се приближават до американския модел. Там фокусът отново е поставен върху превенция на риска, контрол и недопускане на насилие и злоупотреба с деца от гледна точка на семейството. В настоящия Закон за детето от 1989 година акцент се поставя върху задълженията и правата на родителя, което включва грижа, осигуряване на нормални условия за живот, образование, общуване, емоционална подкрепа.

Британското законодателство и политика за закрила на детето се реализира в три основни направления:

- превенция на риска и работа с родителите – обучения за отговорно родителство, подкрепа и осъзнаване на рисковете;
- изготвяне, анализ и периодично актуализиране на стандартизирана процедура за идентифициране и диагностициране на рисковите фактори, както и контрол върху тях;
- изготвяне на индивидуални планове за преодоляване на рискови ситуации и фактори, които включват: идентифициране на потребностите на детето, включително установяване на бъдещи рискови фактори с цел недопускането им; идентифициране на силните страни и ресурси на детето, семейството и общността, които са в подкрепа на нуждите на детето; идентифициране и аранжиране на рисковете; определяне на отговорни лица за всяка планирана интервенция; определяне на необходимите ресурси и времеви график за изпълнение; установяване на подходи и инструментариум за измерване на резултатите доколко рискът е преодолян; определяне на желаните резултати; установяване и оценка на риска от изпълнението на плана – непредвидени ситуации.

Историята на алтернативната система за грижи в Обединеното Кралство датира от приемането на Закона за бедните след Втората световна война, който дава право на Съвета на настояниците да отделят децата от бедните семейства и да се грижат за тях в интернати тип институции, вместо да подпомогнат семействата в нужда. Броят на децата в домове е възлизал на над 100 000. През 1950 година се приема Закон за децата и младежите, който налага политики за хуманно отношение в институциите за деца (приюти). През последните 100 години системата за закрила на детето във Великобритания драстично се е променила, като политиките са насочени предимно в предотвратяване на институционалната грижа, която се определя като неблагоприятна за детското развитие и трансформацията се е осъществила по посока утвърждаването на алтернативни форми на грижа – приемни семейства (fostering), резидентни

услуги и подкрепа на семействата, като принос за подобряване грижата за децата имат доброволчески и неправителствени сектори, които са част от системата за закрила във Великобритания. Институционалната грижа все още съществува там, но е драстично реформирана под формата на малки резидентни институции с малък брой деца в тях (подобно на Българските нови резидентни услуги – центрове за настаняване от семеен тип за деца и младежи ЦНСТДМ). Фокусът на националните политики за закрила на детето е насочен към: ранна интервенция, включващ подкрепа на децата и семействата в по-ранна детска възраст и промотиране на позитивни родителски грижи; емоционална подкрепа на родителите за развиване на надеждна привързаност с детето, което има водеща роля за неговото развитие и способности; социална и финансова подкрепа на семействата в риск; осъществяване на програми и политики за защита правата на децата; осигуряване на система за ранна диагностика и общи рамки за оценка на риска.

Системата за предоставяне на социални услуги включва програми като интегрирано планиране; общности за предоставяне на семейна подкрепа; развитие на доброволческата подкрепа (подбор, обучение на доброволци, оказващи подкрепа на семействата); програмата Sure Start, която промотира психологическо, интелектуално, социално, здравно, образователно и емоционално развитие на децата в ранна детска възраст (под 4 години); подкрепа на семейства в риск чрез програмата Gateway, която включва съставянето на интегрирани планове за защита на детето в рискова среда; семейни центрове, оказващи превенция на риска от насилие и злоупотреба. Участието на общността в системата за закрила на детето във Великобритания е незначимо и е формална част от целия процес, израз на което е включването на доброволчески организации в социално педагогическата подкрепа и директна работа с децата и семействата в риск.

В Англия националните стандарти по *приемна грижа* са създадени през 1997–1999 г. и имат за цел подобряване на нейното качество. Стандартите са разделени на три части (свързани с услугите за деца, с приемните родители и с управление на услугите, политиката и планирането) и започват с очертаването на някои ключови принципи.

На децата трябва да се предоставят висококачествени грижи във фамилна среда. Нуждите на децата трябва да определят всякакво настаняване в приемно семейство и трябва да бъдат индивидуално посрещнати. Важно е да се вземат предвид етническият произход, културният произход, езикът и религията. Партньорството между приемните родители, истинските родители, децата и агенцията е много важно.

На децата и техните семейства трябва да се предоставят услуги, които отдават значение на разнообразието и насърчават равенството; Настаняването в дадено приемно семейство трябва да се основава на оценка на потребностите на децата, което означава внимателно подбиране на приемните родители спрямо децата.

Ключов стандарт е, че „децата в приемните семейства са предпазени от всяка форма на злоупотреба, занемаряване, експлоатация и лишения. Освен това, информацията за приемните семейства трябва да бъде записвана внимателно и да бъде достъпна за децата. Адекватните грижи за здравето са необходими, за да насърчават физическото, емоционалното и социалното развитие. Децата и младите хора трябва да бъдат адекватно подготвени за живота им като възрастни“.

Други стандарти се отнасят до самите приемни родители: оценка и одобряване, супервизия и подкрепа, обучение, годишни оценки и плащане на детски надбавки и разходи. Някои от тях се отнасят до отговорностите на агенциите – „ нуждата от ефективна политика и мениджмънт на структурите; подходящо обучение за социални работници; настаняването на децата с помощта на други включително и независими агенции; процедури за подаване на жалби“. Всяка от тези области е изяснена в подробности. Обобщено можем да кажем ,че основните принципи, които се свързват с приемната грижа са принципите на „отвореност“, „партньорство“ и „участие“ и това са основните принципи при оценяването на потенциални приемни родители. За децата е много важно да разберат защо са настанени за приемни грижи.

Приемни родители в Англия могат да бъдат: роднини на детето; необучени доброволци, на които се плащат разходите; обучени и подкрепяни доброволци; приемни родители на заплата.

Така се очертават и видовете приемни грижи:

- Почивка за родителите;
- Краткосрочна грижа при спешни ситуации;
- Краткосрочна грижа за оценка и подготовка за дългосрочни грижи;
- Средносрочна или дългосрочна грижа;
- Специализирани места за настаняване на юноши.

Спешното настаняване в приемното семейство изпълнява важна роля, особено след затварянето на много домове за деца. Родителите от такива приемни семейства приемат деца без предупреждение или в много кратък срок след предупреждението, по всяко време на денонощието – задача, която изисква много голяма ангажираност. В противовес, дълготрайно или постоянно настаняване в приемно семейство, както сочи името, се предвижда да трае години, а не само седмици или месеци. Този тип приемна грижа става по-непопулярен напоследък, тъй като се счита, че осигурява неадекватна дългосрочна сигурност за деца в сравнение с осиновяването или връщане в дома на родителите. Критиката към дълготрайно настаняване в приемни семейства отразява също и трудностите при набирането на постоянни приемни родители и тенденция значим брой такива приемни грижи да се провалят.

Други видове приемна грижа са „лекуваща“ – насочена към клинична и терапевтична интервенция за подпомагане на млади хора с асоциално поведение, въввлечени в престъпление, с риск присъда; „ майки и бебета“ – за майки в училищна възраст, които имат нужда от обучение и подкрепа при отглеждане на децата си, без да се лишават от права; частна–частно договаряне, без участие на местните власти.

Обучението на приемните родители се осъществява на две части (въведение на теми и практически способности), като се предлагат курсове, групово обучение, практикуване при приемни родители (при деца с увреждания).

Във Великобритания се наблюдава намаляване на доверието към институциите. Осигуряването на адекватни условия за развитието на едно дете в институция е много е много по-скъпо от осигуряването на условия в едно приемно семейство. В последните 20 години делът на децата, в настанени в приемни семейства, се е удвоил, както този на децата в институции драстично е намалял. Рамката за оценяване на резултатите от приемните грижи включва: здраве, образование, емоционално развитие и поведение, социални контакти, представяне в обществото.

Проблемите при легализирането на приемната грижа биха могли да се сведат до: злоупотреба и обвинения в злоупотреба при приемните грижи.

Въпреки високия стандарт на живот, който имат много деца в приемни семейства, понякога има случаи на злоупотреба в приемните семейства или пък срещу приемните родители може да са подадени обвинения за злоупотреба, които след това се оказват неоснователни. Злоупотребата в приемните семейства е тема, която се изследва отскоро. Много социални работници и приемни родители са се сблъскали с обвинения в злоупотреба, свързани с някого, когото познават. Най-често става дума за сексуална злоупотреба или обвинение в сексуална злоупотреба към грижещ се мъж, който злоупотребява с момиче в приемни грижи. Но изследванията показват, че сексуалната злоупотреба се среща по- малко от половината в такива случаи.

Терминът „ Безопасни грижи“ означава, че детето в приемни грижи е в безопасност по отношение на злоупотреба или риск от злоупотреба.

Литература:

1. Алианс от НПО, работещи за реформа в грижите за децата в България – Предложение за реализация на визията за реформа в грижата за детето в България. София, юни 2008.
2. Горшкова, Е.А. О работе детских домов в Польше и Чехословакии на рубеже XX века – <http://detskidom.info/magazine/?act=more&id=365>.
3. Горшкова, Е.А. Английские воспитательные дома XVIII – конца XIX века - <http://detskidom.info/magazine/?act=more&id=365>.

4. Горшкова, Е.А., И.А. Емельянова. Забота о сиротах в США (XIX-начало XX веков) – В: Сп. “Детский дом”, 2007.
5. Закон Московской области "О патронате" (18 июня 2003 г. N 16/61-П)
6. <http://www.usynovite.ru/adoption/patronage/patronat/chapter7/>.
7. Семья, Г. Политика деинституционализации учреждений интернатного типа – В: Сп. “Детский дом”, 2007/4.
8. МакНали, Б., Рейнолдс, М., Симънс, Ш., Сейдж, О., Скейтс, С., Тоъл, А. (2014). Изследване на процеса на деинституционализация във Великобритания с акцент върху Северна Ирландия. София: Държавна Агенция за закрила на детето, Social Inclusion Directorate Ministry of Labour and Social Policy: ЕСФ, (ОП РЧР 2007-2013). 9. Борисова, М. Приемната грижа в кадър и перспектива. С. 2007.
9. [Проект „Разширяване на модела на приемна грижа в ...sapibg.org > razshiryavane-modela-na-priemna-grizha-v-bulgariya](http://sapibg.org)
10. [Международни политики за закрила на децата в риск ...da.uni-vt.bg > doklad_k.zlatkova_konferencia_18-19.11.2016.pdf](http://da.uni-vt.bg)
11. [https://sapibg.org/bg/book/dobri-praktiki-dafne.](https://sapibg.org/bg/book/dobri-praktiki-dafne)

*Светослава Й. Хайнова
докторант,
Шуменски университет „Епископ Константин Преславски”
Педагогически факултет
катедра „Социална и специална педагогика”
s.hainova@shu.bg*